

דתניא: רבי סימאי אומר: רמז (1) לטבול יום, שאם עבד חילל את עבודתו, **מניין? תלמוד לומר "קדושים יהיו – ולא יחללו שם אלהיהם, כי את אשי ה', לחם אלהיהם, הם מקריבים"**.

אם אינו ענין לטמא שמחלל את הקדשים בעבודתו, דנפיק מ"וינזרו מקדשי בני ישראל [שלא יעבדו הכהנים עבודת הקרבנות בעודם טמאים] ולא יחללו את שם קדשי", תנהו ענין לטבול יום, שמחלל גם הוא את העבודה.

ומקשינן: ומנין שהיתור ב"ולא יחללו" בא ללמדנו על טבול יום, שמחלל עבודה? **אימא, תנהו ענין לקורח קרחה ולמשחית פאת זקן, הכתובים בפסוק הקודם, וכונת הכתוב לומר שהכהנים הקורחים קרחה או המשחיתים פאת זקנם, עוברים גם בעשה ובלאו של "קדושים יהיו – ולא יחללו"?**

ומתריצין: אי אפשר להעמיד את הפסוק "קדושים יהיו ולא יחללו" בקורח קרחה ומשחית זקן (2). שהרי **טבול יום, דאם עבד עבודת הקדשים, חיובו במיתה מנא לן, דגמר מהפסוק "קדושים יהיו ולא יחללו" בגזירה שוה של חילול – חילול מתרומה, שכשם**

באפשרותך לדרוש בכמה אפשרויות הסותרות האחת את השניה, כשאינך יודע איזה מהן הנכונה.

אלא, בהכרח, אין לנו לדרוש מקל וחומר לשנות ממשמעות סתמא דקרא, שהרי **איכא למיפרך הכי, ואיכא למיפרך הכי, ולפיכך כל חדא וחדא תיקו בדוכתיה, העמידנה במקומה כסתמא דקרא.**

ולכן, כשהותרה אנינות לכהן גדול בסתם, הרי היתרה הוא בין ביחיד ובין בצבור. וכן כשנאסרה אנינות לכהן הדיוט, איסורה בסתמא, בין ביחיד בין בצבור.

וכמו כן כשהותרה טומאה בצבור בסתמא, היא הותרה אף לכהן הדיוט, וכשנאסרה בקרבן יחיד בסתמא, היא אסורה בין לכהן גדול ובין לכהן הדיוט.

שנינו במשנה: כל הזבחים שקיבל דמן **טבול יום – פסל!**

מנלן שטבול יום פוסל את העבודה?

רמז ללמוד דין טבול יום מ"וטהר". אך מדברי הרמב"ם שם מבואר שלמד דין עונשו במיתה מ"לא יחללו", ורק את גדר טומאתו למד מ"וטהר". ואולי כוונתו שאם הדין אינו מפורש בתורה רק העונש נחשב כ"רמז". וצ"ע.

וראה עוד ברמב"ם [שורש ה] שנקט כי "ולא יחלל" הוא רק טעם לאיסור של "ומן המקדש לא יצא" ואינו איסור בפני עצמו, והרמב"ם השיג עליו מסוגיין שאם הוא נצרך לתת טעם מנין לרבי סימאי לרבות ממנו טבול יום.

2. דעת הרמב"ם עה"ת [דברים יד] כי הקורח קרחה עבודתו מחוללת. **והמנחת חינוך** [תסז] תמה עליו שלא מצינו דין זה בגמרא וברמב"ם, ולכאורה יותר יש לתמוה מסוגיין שמפורש שאינו פוסל בתרומה ובעבודת קדשים. וראה **מקור ברוך** [ח"א ל].

ובמשך חכמה [ויקרא כא ד–ה] כתב לבאר דעת הרמב"ם [בפיה"מ פ"ג דטוטה] **והרא"מ** שכהן הלוקח אשה הפסולה לו הרי הוא חלל מן התורה עד שיגרשנה או ידירנה. [וראה משנה בבכורות מה ב, ודעת החזו"א באה"ע קט א, שהוא רק קנס מדרבנן]. ונקט שפסול זה הוא רק בזמן חטאו, שהרי אמרו בקידושין [עז א] שאינו מתחלל לא הוא ולא זרעו, ובהכרח דהיינו שאינו מתחלל לעולם כחילול זרעו, וזו גם כונת הרמב"ם שמחלל עבודה בעת עונו. ובסוגיין מדובר לאחר שגידל שערו שוב או ששב בתשובה.

ויתכן, שהרמב"ם גרס בסוגיין "אלא" – כגירסת שדחה

1. **הרמב"ם** בתחילת הלכות ביאת מקדש כתב במנין המצוות: "שלא ישמש טמא" "שלא ישמש טבול יום", וכן בסהמ"צ [ל"ת עז] מנה את איסור עבודת טבול יום בלאו בפני עצמו, לבד מטמא [שמנאו בל"ת עז] וכן מנאו **החינוך** [רסד]. ומאידך לא מנו את איסור עבודת מחוסר כיפורים. ומקורם מסוגיין שרבי סימאי דרש רמז רק לטבול יום, ואילו מחוסר כפורים נלמד להלן [יט ב] מוטהרה מכלל שהיא טמאה, והוא כלול באיסור "טמא" [וראה תוס' ד"ה טבול יום למה לא למדו כן לטבוי"].

ובפשטות החילוק ביניהם הוא, שמחוסר כפורים נשאר עליו פסול הגוף של טמא, ולכך הוצרך לקרבן שיכשירו, ועד הקרבתו הוא בכלל "טמא" לעבודה אבל טבול יום פקע פסולו בטבילה, ורק דיני טומאה נשארו בו, ומצד זה אינו פוסל עבודה, אלא פסול חרש הוא, ולכך הוצרך רבי סימאי לרמז מ"ולא יחללו", ובהמשך הסוגיא נברר גדיהם בהערות לגמרא ותוס'.

ב. **הרמב"ם** בסהמ"צ [שורש ג] כתב שבמקום שנאמר "רמז" אין זה דין דאורייתא, אלא סמך רחוק מדברי תורה עיי"ש. והשיגו **הרמב"ם** מסוגיין שהרי טבול יום מחלל עבודה מן התורה. והגדירו רבי סימאי כ"רמז".

וראה **מהר"ץ חיות** [בספרו תורת נביאים תושבע"פ "רמז"] שכתב שכונת הרמב"ם שאין הדין מפורש בתורה, אבל ודאי יש לו טעם מהלכה למשה מסיני.

ובספר **ראש המזבח** כתב שהרמב"ם למד [בפ"ב מביא"מ ה"ב] מוטהר מכלל שהוא טמא, ונקט "שלא יחללו" הוא רק

ואילו נכתב חילול עבודה רק בטבול יום – מחוסר כיפורים לא אתי מיניה, שכן טבול יום חמור הימנו, בכך שהוא פוסל בתרומה, ואילו מחוסר כיפורים אינו פוסל את התרומה.

ואילו נכתב חילול עבודה רק במחוסר כיפורים – טבול יום לא אתי מיניה, שכן מחוסר כיפורים חמור הימנו בכך שעדיין הוא מחוסר מעשה של הבאת קרבנותיו לפני שיטהר, בעוד שטבול יום נטהר בלא מעשה, כשיעריב השמש.

ועדיין מקשינן: אמנם מחדא לא אתי אידך, מפני הפירוכות דלעיל, אבל למה לא תיתי חדא מתרתי, ודי לכתוב טמא וטבול יום, או טמא ומחוסר כיפורים, ונלמד את השלישי בצד השה מהשנים האחרים?

ומבררת הגמרא את הקושיא, בהי לא לכתוב רחמנא ונלמדנו משני הדינים שנאמר בהם חילול?

אם הכוונה שלא לכתוב במחוסר כיפורים, ותיתי מהנך, מטמא וטבול יום, הרי יש לדחות, מה להנך שהם חמורים ממנו, שכן הם פוסלים בתרומה, בעוד שמחוסר כיפורים אינו פוסל בתרומה.

אלא, לא לכתוב רחמנא בטבול יום, ותיתי מהנך, מטמא ומחוסר כיפורים. דמאי פרכת – מה להנך שכן מחוסרים מעשה לטהרתן ולפיכך הם חמורים מטבול יום שאינו צריך מעשה לטהרתו, סוף סוף

שהמחלל את התרומה חיובו במיתה⁽³⁾ כן המחלל את הקדשים בעבודתו חיובו במיתה.

וכיון שלא מפורש בפסוק "לא יחללו" באיזה פסולין מדובר, לפיכך אין לנו ללמוד אלא שפסול דפסול בתרומה, כמו טבול יום, מחיל עבודה, אבל מי דלא פסול בתרומה כמו קורח קרחה ומשחית זקן, לא נלמד שהוא מחיל עבודה, ונמצא שפסוק זה מדבר רק בטבול יום שמחלל עבודה ולא בקורח קרחה ומשחית זקן, שהם אינם מחללים את התרומה, וממילא אין ללמוד מקרא זה שיחללו את הקדשים!

אמר רבה: למה לי דכתב רחמנא שלשה פסוקים נפרדים לפסול עבודה שעבדו טמא, וטבול יום, ומחוסר כיפורים? והרי אילו נכתב בטמא בלבד שמחלל עבודה, היינו יכולים ללמוד ממנו במה מצינו על טבול יום ומחוסר כיפורים, שכל מי שפסול לעבוד מחמת טומאה מחלל את העבודה?

ומתריצין: צריכי⁽⁴⁾ לכתוב גם את טבול יום ומחוסר כיפורים.

דאי כתב רחמנא טמא בלבד, לא היינו לומדים ממנו טבול יום ומחוסר כיפורים, משום שהוא חמור מהם, שכן הטמא מטמא אוכלין בנגיעתו, ואילו טבול יום ומחוסר כיפורים אינם מטמאין אותם [טבול יום רק פוסל את התרומה, אך אינו מטמאה!].

הפסולים. וחילול מצד קרבן שנעשה בטומאה, שאף כשהותרה טומאה אינו נאכל, כי חל דין הקרבה בטומאה. ודין עונשים שייך רק על החילול שחל בהקרבה, ולא על פסול הגוף דכתוב ולא יחללו את קדשי, ולכן חילק הרמב"ם במחוסר כפורים שפוסל הקרבן מצד פסול גופו, ואין חילול בהקרבה כי אינו טמא ממש. וכיון שלענין חילול מצד פסול הגוף דינם שזה, שזה זה יש לו פסול הגוף דטומאה, לפיכך הוצרך רבה לצריכותא לבאר למה הוצרכו שני מקראות לחילול, ואין חילוק העונשים מוכיח כי הוא מצד חילול הקרבן שחל בהקרבה בטומאה.

[וראה בהערות על תוס' שמדברי הרמב"ם משמע כי גם טבול יום אינו טמא כבתחילה, אלא דין טומאה אחרת חל עליו, אך יתכן לחלק בין טבול יום "שלא נגמרה טהרתו" למחוסר כפורים שרק "חסר כפרה" ואין בו חילול הקרבה. וראה הערה הבאה].

אולם לפי המבואר לעיל שטבול יום אין בו פסול הגוף, לכאורה תמוה מאידך גיסא, שהרי אינו פסול של טמא כמחוסר כפורים, ולכן צריך תלתא קראי, וצריך לומר שרבה סבר כי טבול יום דוב כוב דמי [וכדלהלן לב ב] וסובר שיש בו

רש"י – ונמצא שלמסקנת הסוגיא "ולא יחללו" בא ללמד שהקורח קרחה עבודתו מחוללת, [וטבול יום ידעין מגוירה שח].

3. רש"י נקט שטבול יום שאכל תרומה במיתה, וכן הסיקה תוס' [בד"ה דגמר], וביארו שהגוירה שזה היא מחיוב מיתה זה שמצינו באכילת תרומה. ובקין אורה דקדק בן מסתימת דברי הרמב"ם [בפ"ז מתרומות ה"א]. אך תמה שלענין אכילת קדשים כתב הרמב"ם [פ"ח מפסודהמ"ק הי"ד] שטבול יום ומחוי"כ לוקה ואינו חייב כרת, ונמצא שיש קולא בקדש מבתרומה. ועיין זכר יצחק [נ"ה] ואור שמח [פ"ח מפסודהמ"ק].

4. הרמב"ם [בפ"ד מביאמ"ה הי"ד] חילק בין טבול יום שעבד, שחייב מיתה בידי שמים לבין מחוסר כפורים שפטור, [נשיטתו תבואר להלן], ותמה הקרן אורה אם כן למה הוצרך רבה לעשות צריכותא ביניהם, והרי אין דינם שזה לענין עונש ולכן אי אפשר ללמוד דין אחד מחבירו.

וראה בחידושי הגרא"ל מאלון [ח"ב ט] שנקט כי בפסול טמא יש שני דינים, חילול העבודה מצד פסול גופו ככל

מעשה והם חמורים מטבול יום", שהרי ממחוסר כיפורים ניתן ללמוד לטבול יום, כי יש בו קולא מצד אחר, שאינו מחוסר מעשה לטהרתו, אלא רק לכפרה, וטמא מת אינו מחוסר מעשה לכפרה, ואם כן נלמד טבול יום משניהם⁽⁵⁾.

ומתריצין: **קסבר** רבה, **מחוסר כיפורים דזב כזב** ב-ז דמי [ונקט "זב" רק כדוגמא, שהרי כל מחוסר כיפורים נשאר בדינו כל זמן שלא הביא קרבנותיו], שגם אם טבל והעריב שמשו לא קלשה טומאתו⁽⁶⁾, אלא הרי הוא מטמא, וחייב כרת על אכילת קדשים כל

קלישא לה טומאתו, שהרי מחוסר כיפורים שטבל והעריב שמשו ואינו מחוסר אלא הבאת קרבנותיו, שוב אינו מטמא, ואינו חייב כרת על אכילת קדשים.

ואף על פי שעדיין הוא מחוסר מעשה של הבאת קרבנותיו, הרי כיון שקלשה טומאתו לאחר שטבל והעריב שמשו, אפשר ללמוד ממנו לטבול יום, שבשם שמחוסר כיפורים מחלל עבודה, אף על פי שאינו מטמא ואינו חייב כרת על אכילת קדשים, הוא הדין טבול יום. ונופלת הפירכא "מה להצד השהו שבטמא ובמחוסר כיפורים שהם מחוסרים

שאכל קודם לוקה ואינו בכרת שנאמר "וטומאתו עליו" – עד שתהיה כל טומאתו עליו, ומסתבר שזה טעמו של רש"י שרק אם נחשב כלא טבל חייב כרת על אכילה כי כל טומאתו עליו. ואף שהוקש קודש למקדש על ביאת מקדש חייב משום שרק באכילה התחדש שאם אינו כזב אין כל טומאתו עליו ופטר, ומישובות קשויות תוס'. [ורעת הרמב"ם תבואר להלן].

ולהלן [לב ב] נחלקו רש"י ותוס', אם טבול יום דזב חמור ממחוסר כפורים דזב או לא. **תוס'** נקטו שהוא חמור ממחוסר כפורים שהרי הוא אסור בתרומה, ואם מחוסר כפורים כזב ודאי שטבול יום כזב [ראה שם שטמ"ק אות יז]. ואילו רש"י שם נקט דטבול יום דזב לאו כזב דמי אף אם מחוסר כפורים כזב. וראה שיטתם גם בנויר [מה א] ובכריתות [י א].

ובביאור דעת רש"י נראה, שדקדק כאן שאיסורו של מחוסר כפרה הוא רק לענין קדשים שנאסר אצלו, אך להכנס למחנה לזיה לא נאסר לו, ואף שלענין טבול יום דזב נקט [להלן שם] שאסור ליכנס למחנה לזיה, והיינו כי שם טמא של טבול יום חמור משל מחוסר כפורים דקלישא טומאתו כי העריב שמשו, אך לגבי האיסורים של מחוסר כפורים באכילת קדשים, הוא חמור מטבול יום שאינו מחוסר מעשה כי שמשא ממילא ערבא, ולכן נקט רש"י דטבול יום דזב לאו כזב דמי.

הנה לעיל [בע"א] אמר רבה דצריך קראי לטבול יום ואינו נלמד ממחוסר כפורים שמחוסר מעשה, וכתב **קרן אורה** דהיינו לטבול יום דטמא שרץ אך לטבול יום דזב החמור ממחוסר כפורים אין צריך קרא. ובפשוטו היינו לפי תוס' אך לרש"י צריך קרא לטבול יום דזב כי הוא קל ממחוסר כפורים שהרי שמשא ממילא ערבא. ומחוסר כפורים נחשב יותר "זב" ממנו, ולכן כתב רש"י שרק למאן דאמר "כזב דמי" עושה ראשון ושני וחייב כרת, כי נשאר עליו חומר "זב". אך תוס' בסוגיין חלקו וסברו שקלישא טומאתיה ואינו עושה ראשון ושני וחייב כרת התחדש במחוסר כפורים לא מפני טומאתו כזב, ולכן אפילו הסובר ד"לאו כזב דמי" מודה שחייב כרת, וטבול יום דזב חמור ממנו.

ובהכרח צריך לחלק כן בין חומר איסור הטומאה שבמחוסר כיפורים לבין שם טומאה שבטבול יום, כי רק לגבי המחלוקת במחוסר כפורים דזב נקט רש"י שיטמא ראשון ושני, אך בטבול יום דזב ודאי שלא יטמא ראשון ושני כמו שטבול יום דשרץ אינו מטמא, כי אין חסרון מעשה המטהר ושמשא ממילא

פסול הגוף. ומה שמנאוהו כלאו בפני עצמו היינו להלכה, שפסקו שאין דינו כזב.

5. **רש"י** פירש שאי אפשר לפרוך מה לטמא מת ומחוסר כפורים שכן מחוסרים מעשה, כי כיון שקלישא טומאתו של מחוסר כפורים אינו חמור יותר במה שהוא מחוסר מעשה. **ובשטמ"ק** הקשה, הרי לעיל בסמוך אמר רבה שטבול יום אינו נלמד ממחוסר כפורים כי הוא חמור שהוא מחוסר מעשה.

וכתב לחלק, שלעיל הכוונה שלא נלמד טבול יום ממחוסר כפורים, כי מחוסר כפורים חמור ממנו בכך שהוא מחוסר כפרה [וזו חומרא בעצם הדין שחייבו בכפרה, וכשם שמחייב כפרה יתכן שפוסל ולכן לא שייך לפרוך דקלישא טומאתו, שהרי החומרא אינה מצד הטומאה אלא מצד גורם הטומאה והקרבן]. אך כאן שלומדים מטמא מת ומחוי"כ, לא שייך לפרש כן, כי טמא מת אינו צריך כפרה, ובהכרח הכוונה שמחוסרים מעשה בפועל, ועל כך פרכינן שאצל מחוסר כפורים אין חסרון מעשה לטהרת הטומאה כי כבר טבל, אלא רק חסרון כפרה, וכיון שטמא מת אינו מחוסר כפרה שייך עדיין ללמוד מהם טבול יום בהצד השהו. וראה עוד בתירוץ הגמרא בע"ב.

1. **רש"י** ביאר שלענין קדשים שלא הותר אצלו היה ליה כאילו לא טבל, ואם אכלו חייב כרת ואם נגע בהן טימאן לכך לא קלשה טומאה אצל קדשים, ולפי ביאור **השטמ"ק** [בסוף ע"א, הערה 5] צריך להוסיף שלפיכך נחשב כמחוסר מעשה טבילה, ולא כמחוסר כפרה גרידא.

ותוס' הבינו מדברי רש"י שאם לאו כזב דמי אין עליו איסורי טומאה, ולכן הקשו שמצינו בכמה מקומות שמחוסר כפורים חייב כרת על ביאת מקדש אף למאן דאמר לאו כזב דמי. וגם **הרי"י קורקוס** [פ"ג מביא"מ ה"ט] נקט שרש"י לא חילק בין קודש למקדש, ופטר מחוסר כפורים בכניסה למקדש. אך מדברי רש"י לכאורה מדוקדק להיפך שנקט נפקא מינה לאכילה ולטמא ולא הזכיר ביאת מקדש, ומשמע שעליה לכולי עלמא חייב כרת, ואמנם על כך יקשה הרי הוקש קודש למקדש, ואיך נחלק ביניהם. וכמו כן יש לתמוה על הדמיון בין דיני טומאתו לטמא ראשון ושני לדיני אכילה, שהרי מן התורה אסור באכילת קדשים.

הרמב"ם [פ"יח מפסוהמ"ק הי"ד] כתב שמחוסר כפורים